گفت‌وگوی «جوان» با نویسنده اطلس عملیات لشکر ۲۷ محمدرسول‌الله(ص):

شرح ۲۳ عملیات رزمندگان تهرانی در یک کتاب

■ احمد محمدتبریزی

مرکز اسناد و تاریخ دفاع مقدس از چندین سال پیش به دنبال تهیه اطلس لشکرهای مختلف در دفاع مقدس بوده و در چند سال اخیر اطلس دو لشکر آماده شده است. لشکرهای ۴۱ ثارالله (ع) و ۲۷ محمدرسول‌الله (ص) کار نگارش اطلس‌هایشان تمام شده و به زودی در دسترس عموم مردم و علاقه‌مندان قرار می‌گیرد. نگارش اطلس لشکرهای مختلف در دفاع مقدس کمک بسیار زیادی به فهم عملیات و جلوگیری از تحریف حوادث آنها می‌کند. این اطلس‌ها با نگاهی جامع و دقیق به دنبال تشریح عملکرد لشکرها در عملیات مختلف در دفاع مقدس است. اطلس لشکر محمدرسول‌الله(ص) ۲۳ عملیات را در برمی‌گیرد و توضیحات خوبی را در رابطه با هر عملیات به خواننده‌اش ارائه می‌دهد. سرهنگ «حجت شیری» که مسئولیت نگارش اطلس لشکر ۲۷ را بر عهده داشته، در گفت‌وگو با «جوان» از مراحل انجام کار و نحوه عملکرد این لشکر در عملیات‌های مختلف می‌گوید.

ایده نگارش اطلس لشکر ۲۷ از چه زمانی شکل گرفت و نهایی شدن این کار چند سال زمان برد؟

از سال ۱۳۹۰ استارت این کار خورد و سال ۱۳۹۶ تمام شد و سال گذشته رونمایی‌اش را انجام دادیم. نوشتن اولین اطلس یگانی را لشکر ۴۱ ثارالله (ع) شروع کرد و ما دومین لشکری بودیم که اقدام به انجام چنین کاری کردیم. اطلس لشکر ثارالله(ع) سال ۱۳۹۵ منتشر شد. ایده کار برای شروع قواره خاصی نداشت و مدتی گذشت تا به طرح نهایی برسیم و زمان برد. الان اطلس‌های دیگر طبق چارچوبی که ما کار کردیم کار خواهند کرد. ناظر این اطلس سردار رشید بود و بازدید محتوا را فرماندهان لشکر مثل حاج‌آقا کوثری و تعدادی از فرماندهان گردان مثل آقای محمود امینی و کاظمینی انجام می‌دادند. برای لشکر ۴۱ ثارالله(ع) را حاج قاسم سلیمانی تأیید کرد و کار نظارت و تأیید محتوا را فرماندهان لشکر انجام می‌دهند. الان فرمانده لشکر زنده‌ای که داریم آقای کوثری است و از حضور چند نفر از فرمانده گردان‌ها نیز استفاده کردیم. البته یک بازبینی انجام داده‌اند و آخرین نظرات را برای چاپ گسترده‌مان اعمال می‌کنیم.

این اطلس چند عملیات را در برمی‌گیرد؟

کل عملیات‌هایی که لشکر در آن حضور داشته را آورده‌ایم. به تمام عملیات‌های آفندی لشکر پرداخته‌ایم و به خاطر بالا بودن حجم کتاب زمان اتمام کار نیز طولانی شد. همچنین چند کتاب مثل ضربت متقابل و شراره خورشید داریم که تا مقطعی از جنگ را پوشش می‌دهد و می‌شد از اطلاعاتش استفاده کرد ولی روی عملیات‌های دیگر خیلی کار نشده بود و پیدا کردن گردان‌ها و محورها و فلش کشیدن برای هر گردان سخت بود. در بعضی عملیات‌ها ما ۱۲ گردان داشتیم و اینکه اینها چطور عمل کردند و تا کجا پیشروی کردند زمان برد. بعضی مواقع به بن‌بست می‌خوردیم و به مصاحبه نیاز پیدا می‌کردیم.

کتاب به ۲۳ عملیاتی که لشکر مستقیم حضور داشته است، می‌پردازد. هنوز چاپ گسترده‌مان شروع نشده است. بیشتر فرماندهان کتاب را دیده و تأیید کرده‌اند و قرار است نظر چند فرمانده را جمع‌بندی کنیم و داخل کتاب بیاوریم و بعد برای چاپ برود. بیشتر فرماندهانی که اطلس را دیدند از خروجی کتاب راضی بودند. سردار کاظمینی وقتی کتاب را دید کاملاً پسندید و گفت برای چاپ هیچ مشکلی ندارد. ما خودمان کلی حساسیت به خرج دادیم تا نظر همه فرماندهان را داشته باشیم. در این کتاب نحوه پوشش‌ها و ترتیب چینش گردان‌ها و نوع عملکردها نشان داده شده است هرچند که استخراجشان سخت بود، مخصوصاً در عملیات‌هایی که تعداد گردان‌ها زیاد بود. حتی در دو عملیات، نقشه گروهانی را هم داریم مثل عملیات الی بیت المقدس و والفجر مقدماتی در حالیکه بقیه اطلس‌ها از سطح تیپ پایین‌تر نرفتند و به صورت کلی با فلش‌ها نمایش داده شده است ولیکن ما شرح عملیات را هم مطرح کردیم که هر گردان چه کاری را انجام داده است. کتاب حدوداً ۲۸۰ صفحه شده است و در صورت انتشار اطلاعات خوب و مفیدی را به علاقه‌مندان این حوزه می‌دهد.

ایده انتشار اطلس لشکرها از کجا شروع شد؟

در اصل ایده و انجام کار برای مرکز اسناد است. مرحوم اردستانی کار را شروع کرد و در حال حاضر سردار نائینی این کار را ادامه می‌دهد. چون اطلس‌های یگانی باید با همکاری و هماهنگی آن یگان باشد مجری و نویسنده هم باید از نیروهای همانجا باشد. خودم از نیروهای لشکر ۲۷ هستم و در کنار کار نظامی کار روایتگری و تحقیقاتی نیز انجام می‌دهم.

پرداختن به این اطلس‌ها چه لزوم و فایده‌ای دارد؟

اطلس برای لشکرها یک کارنامه عملیاتی به صورت خلاصه است. مثلاً در چند صفحه یک عملیات را از آغاز مأموریت، طرح عملیات، شناسایی، تشریح مراحل و در آخر جمع‌بندی و شهدای شاخص را به صورت خیلی خلاصه در چهار، پنج صفحه می‌آوریم. اما اگر کارنامه کلی را بخواهیم بیاوریم باید فقط ۴۰۰ صفحه را به یک عملیات اختصاص دهیم. اطلس‌ها خلاصه هستند و مجموعه‌ای از اسناد، تصاویر و نقشه را در برمی‌گیرد. وقتی در کنار کتاب‌های توصیفی و تشریحی اطلس‌ها قرار می‌گیرند نحوه انجام یک عملیات کاملاً فهم می‌شود. وجود نقشه، سند و کالک‌هایی که در اطلس می‌آید خیلی به خواننده کمک می‌کند. برخی از اسناد و کالک‌ها که از حالت محرمانه خارج شده‌اند به جذابیت و فهم چگونگی یک عملیات کمک می‌کند. علاوه بر این در متن هم توضیح داده است و ترکیب این مسائل برای کسانی که علاقه‌مند هستند خیلی جذاب خواهد بود. به ویژه دانشکده‌های نظامی خیلی می‌توانند از این اطلس‌ها استفاده کنند.

آیا این اطلس‌ها برای عموم مردم جذابیت دارد؟

چون تا الان دو اطلس یگانی بیشتر کار نشده

> راوی‌ها در عملیات‌ها کنار فرمانده لشکر و فرمانده قرارگاه حضور دارند و با فرمانده همه جا می‌روند. بیسیم‌ها و صوت جلسات را ضبط می‌کنند و با فرمانده گردان‌ها بعد از عملیات مصاحبه می‌کنند و در نهایت در دفتر گزارش عملیات، خلاصه عملیات را می‌نویسند. اینها همه منابع دست اولی هستند که امکان تحریف را از بین می‌برد

و یکی از اطلس‌ها هم هنوز به صورت گسترده منتشر نشده نمی‌توان خیلی قطعی در این باره قضاوت کرد. تمام یگان‌ها باید اطلس‌هایشان منتشر و توزیع شود و پس از آن باید از مخاطبان بازخورد بگیریم. بعد از آن و بر اساس این بازخوردها می‌توانیم بفهمیم که باید چه تغییراتی بدهیم تا کتاب‌ها مخاطبان بیشتری را جذب کند. البته اطلس‌ها بیشتر مخاطب خاص دارد و اولین گروهی که به این کتاب‌ها مراجعه می‌کنند بچه‌های جنگ و محققان و پژوهشگران و کسانی که روی تاریخ جنگ کار می‌کنند، هستند. همچنین این اطلس‌ها خیلی به کمک راویان می‌آید تا بهتر به روایتگری در اردوهای راهیان‌نور بپردازند. ما چون بچه‌های تهران را به راهیان نور می‌بریم وقتی در منطقه هستیم و می‌خواهیم عملیات خیبر و محل شهادت شهید همت را توضیح دهیم با کمک این اطلس‌ها و نقشه‌هایش به خوبی می‌توانیم مختصات منطقه و جزئیات عملیات را نشان دهیم. کار دیگری که انجام می‌دهم شناسنامه رزمی لشکر است و یک کتاب مرجع است. این کتاب غنای بیشتری نسبت به اطلس دارد و مطالب مستندتر است. کتاب مرجعی می‌شود تا کسی که می‌خواهد به عملیاتی رجوع کند تمام اطلاعات را دربیاورد. شاید فقط ۷۰۰ صفحه مطلب که مستند به اسناد باشد نوشته شود. این کتاب‌ها برای محققان و پژوهشگران خیلی مفید است. یک کارنامه عملیاتی هم هست که آقای گلعلی بابایی و دوستان دیگر کار می‌کنند و آنجا خیلی با جزئیات به یک عملیات می‌پردازند. مثلاً فقط ضربت متقابل ۸۰۰ صفحه را به خود اختصاص می‌دهد و شاید این ۲۳ عملیات ۱۷ یا ۱۸ جلد شود که خیلی وسیع‌تر به عملیات‌ها می‌پردازد و دیگر خلاصه نیست.

این کتاب‌ها تا چه اندازه می‌توانند جلوی تحریف‌ها را بگیرند؟

این کتاب‌ها نقش پررنگی در شفاف‌سازی عملیات‌ها دارند. مطالب جسته و گریخته‌ای و روایت‌های مختلف را در یک قالب به صورت متمرکز جمع‌آوری می‌کنیم. مخصوصاً در کانال کمیل و حنظله که هر گروهی به آن پرداخته و هر کسی یک روایتی می‌کند اینجا مطالب خیلی مستندتر می‌شود. چون از نوارهایی که بعداً مصاحبه شده و دفاتر گزارش عملیاتی که راوی‌ها در منطقه نوشته‌اند، استفاده شده است. راوی‌ها در عملیات‌ها کنار فرمانده لشکر و فرمانده قرارگاه حضور دارند و با فرمانده همه جا می‌روند. بیسیم‌ها و صوت جلسات را ضبط می‌کنند و با فرمانده گردان‌ها بعد از عملیات مصاحبه می‌کنند و در نهایت در دفتر گزارش عملیات، خلاصه عملیات را می‌نویسند. اینها همه منابع دست اولی هستند که امکان تحریف را از بین می‌برد. الان بقیه لشکرها هم شروع به نگارش اطلس کرده‌اند و تا چند سال آینده اطلس پنج یا شش لشکر دیگر منتشر می‌شود.

با توجه به مطالعاتی که انجام داده‌اید کدام عملیات لشکر ۲۷ به لحاظ نیرو و منطقه جغرافیایی یکی از سخت‌ترین یا پیچیده‌ترین عملیات‌ها بوده است؟

پیچیده‌ترین عملیات که کربلای ۵ بود. به خاطر محدوده جغرافیایی که عملیات انجام می‌شد، وسعت کمی داشت و تعداد یگان‌هایی که در کانال ماهی عمل کردند، خیلی زیاد بود. آمار شهدا و مجروحان در این منطقه خیلی زیاد است. کربلای ۵ پیچیده‌ترین عملیات ایران در دفاع مقدس است. در عملیات الی بیت‌المقدس نیز عملیاتی بود که دستاوردهای بزرگی برایمان داشت. خیلی‌ها این را نمی‌دانند که شهید قجه‌ای در عملیات الی‌بیت‌المقدس چه کار بزرگی انجام داده است. یک گردان از لشکر ۲۷ در مرحله اول عملیات وقتی دشمن پاتک می‌زند، فقط گردان سلمان و شهید قجه‌ای با تعدادی از نیروهایش جاده را نگه می‌دارند. حتی چند بار حاج احمد متوسلیان تماس می‌گیرد که حسین عقب برگرد ولی شهید قجه‌ای کارش را ادامه می‌دهد. همین سرپل را که تا غروب نگه می‌دارند و بعد منطقه تثبیت می‌شود، باعث می‌شود هدف مرحله اول عملیات محقق می‌شود. اگر او عقب می‌کشید و عراق جاده اهواز-خرمشهر را می‌گرفت دوباره باید پشت کارون برمی‌گشتیم. شهید حسین قجه‌ای و گردانش اثرگذارترین نفرات در عملیات الی بیت‌المقدس در تمام قرارگاه‌ها بودند. خیلی به این موضوع پرداخته نشده و یکی از نکات مغفول‌مانده دفاع مقدس است. حماسه گردان کمیل و حنظله در والفجر مقدماتی نیز شگفت‌انگیز است. با اینکه عملیات موفقیت‌آمیز نبود ولی حماسه‌ای که بچه‌ها در کانال خلق کردند و چند روز در محاصره جنگیدند در تاریخ دفاع مقدس خیلی مهم است. ماجرای تنگه ابوقریب هم از اتفاقات حماسی و عجیب دفاع مقدس است که جانشین لشکر، شهید غلامرضا صالحی در تک و پاتک‌های این عملیات به شهادت می‌رسد. حاج احمد متوسلیان یکی از فرماندهان تک و نمونه‌در دفاع مقدس است. اینکه چطور لشکر را تشکیل داد و چگونه فرماندهی کرد حرف‌های زیادی برای گفتن دارد. ارادت خاصی به حاج احمد دارم، چون هرچه که بیشتر مطالعه کرده‌ام چیزهایی از ویژگی‌های شخصیتی حاج احمد دیدم که در دیگر فرماندهان دیده نمی‌شد. موفقیت در عملیات خیلی برای حاج احمد مهم بود و تا نتیجه قطعی از شناسایی‌ها نمی‌گرفت به راحتی وارد عمل نمی‌شد. حتی گاهی با فرماندهان قرارگاه بحث می‌کرده که در این نقطه باید خیلی مسلط‌تر و با اشراف بیشتری وارد شویم.

یادکرد

یادکردی از خلبان شهید سیدعلی اقبالی دوگاهه

دوگاهه اقبال بلند شهادت نینوایی یافت

■ آرمان شریف

شهید سیدعلی اقبالی دوگاهه نابغه‌ای جوان در پرواز و خلبانی بود. خیلی زود و در ۲۵ سالگی به مقام استادی رسید و در ۲۷ سالگی با درجه سرگردی به جرگه افسران ارشد نیروی هوایی ارتش ایران پیوست. پرواز او با هواپیماهای جنگی هر خلبانی را شگفت‌زده می‌کرد. به او لقب سلطان پرواز داده بودند و پرواز برایش شیرین‌ترین کار دنیا بود. شهید علی اقبالی نابغه نیروی هوایی ارتش بود و حضورش برای نیروهای نظامی یک غنیمت و اتفاق خوشایند به شمار می‌رفت.

امریکایی‌ها خیلی زود متوجه نبوغ بالای شهید اقبالی شدند. زمانی که او در امریکا دوره‌های آموزشی را می‌گذراند، پیشنهاد ماندن و اقامت در امریکا را به این خلبان ایرانی داده بودند ولی شهید اقبالی عاشق و شیفته خدمت به کشور خودش بود. او جواب منفی به اصرار امریکایی‌ها داد و پس از پایان دوره‌های آموزشی‌اش به کشورش برگشت.

> به دستور صدام، بدن این خلبان پرافتخار را دو نیم کردند. به طوری که نیمی از پیکر مطهرش در نینوا و نیمی در موصل عراق مدفون شد. این جنایت به حدی وحشیانه بود که رژیم بعثی در تلاشی بیشرمانه برای سرپوش گذاشتن بر این جنایت هولناک، تا سالها از اعلام سرنوشت این شهید مظلوم خودداری می‌کرد

شروع جنگ تحمیلی زندگی شهید اقبالی را وارد فاز جدیدی کرد. او حالا باید از مهارتش برای دفاع از وطنش استفاده می‌کرد. عملیات بزرگ و مهم کمان ۹۹ نخستین تجربه‌اش بود. این خلبان شهید در عملیات معروف کمان ۹۹ که در دومین روز جنگ تحمیلی با شرکت ۱۴۰ فروند جنگنده از پایگاه‌های مختلف انجام شد، شرکت داشت. سید شهید در قالب لیدر دسته چهار فروند به نام اسکارال از پایگاه دوم شکاری تبریز به هوا برخاست و پس از بمباران پایگاه هوایی موصل، به همراه همه همرزمانش سالم به پایگاه برگشت. او با ماژیک روی بمب‌ها to sadam می‌نوشت و همین کار قوت قلب و انگیزه زیادی به سایر نیروها می‌داد.

شهید اقبالی در آخرین سخنانش در کنار خانواده، به مادر همسرش گفته بود: «من زن و فرزندم را به شما سپردم، چون نمی‌دانم شرایطم چه گونه‌ای خواهد بود. من یک سربازم که برای چنین روزهایی تعلیم دیده و آماده شده‌ام. مملکتم برایم هزینه زیادی کرده و حالا ناموس هموطنانم در اهواز و آبادان و خرمشهر در معرض تهدید عراقی‌هاست. در چنین شرایطی من نمی‌توانم فقط به خودم و خانواده‌ام فکر کنم. همه اعضای مملکت ما یک خانواده‌ایم و باید به همگی‌مان فکر کنیم. کاری که می‌خواهم بکنم در حکم وظیفه من است و شما فقط مواظب زن و فرزندم باشید.»

شهید اقبالی در طرح‌های عملیاتی‌اش سعی می‌کرد بیشتر سکوهای نفتی عراق را از کار بیندازد و صادرات ۳۵۰ میلیون تنی نفت این کشور را به صفر برساند. مهارت و شجاعت این خلبان ایرانی کینه عمیقی را در دل بعثی‌ها شعله‌ور ساخته بود. در یک مأموریت برون‌مرزی با هدف بمباران یکی از سایت‌های راداری موصل به همراه همرزم خلبانش از زمین برخاست و پس از رسیدن به منطقه و عدم مشاهده هدف بلافاصله به سوی هدف ثانویه که پادگان العقره در حوالی پایگاه هوایی کرکوک عراق و ایران بود، تغییر مسیر داد و در ساعت تعیین شده روی هدف ظاهر شد. در پایان این عملیات موفقیت‌آمیز، رادار راهبردی دشمن پرنده آهنین شهید اقبالی را نشانه رفت و هواپیمایش به شدت مورد اصابت موشک قرار گرفت. او با چتر در جایی نزدیک به مرز ایران فرود آمد.

بعثی‌ها که کینه و دشمنی زیادی از خلبان دلاور ایرانی داشتند او را به اسارت درآوردند. به دلیل ضربات مهلکی که نیروی هوایی ارتش ایران در نخستین ماه جنگ بر پیکر ماشین جنگی عراق وارد کرده بود به دستور صدام و برای گرفتن انتقام و ایجاد رعب و وحشت در بین سایر خلبانان کشورمان، برخلاف تمامی موازین انسانی و موافقتنامه‌های بین‌المللی رفتار با اسرا، به فجیع‌ترین و بی‌رحمانه‌ترین وضع به شهادت رسید.

به دستور صدام، دو ماشین جیپ از دو طرف با طناب هایی که به بدن این خلبان پرافتخار بسته بودند بدنش را دو نیم کردند. به طوری که نیمی از پیکر مطهرش در نینوا و نیمی در موصل عراق مدفون شد. این جنایت به حدی وحشیانه بود که رژیم بعثی در تلاشی بیشرمانه برای سرپوش گذاشتن بر این جنایت هولناک، تا سال‌ها از اعلام سرنوشت این شهید مظلوم خودداری می‌کرد و طی ۲۲ سال هیچگونه اطلاعی از سرنوشت وی موجود نبود. پس از انتظاری ۲۲ ساله باقی مانده پیکر شهید به وطن بازگشت و در قطعه خلبانان بهشت زهرا(س) در کنار سایر همرزمانش آرام گرفت.

جدول

طراح: علیرضا سجادی فر ■ شماره ۵۸۰۹

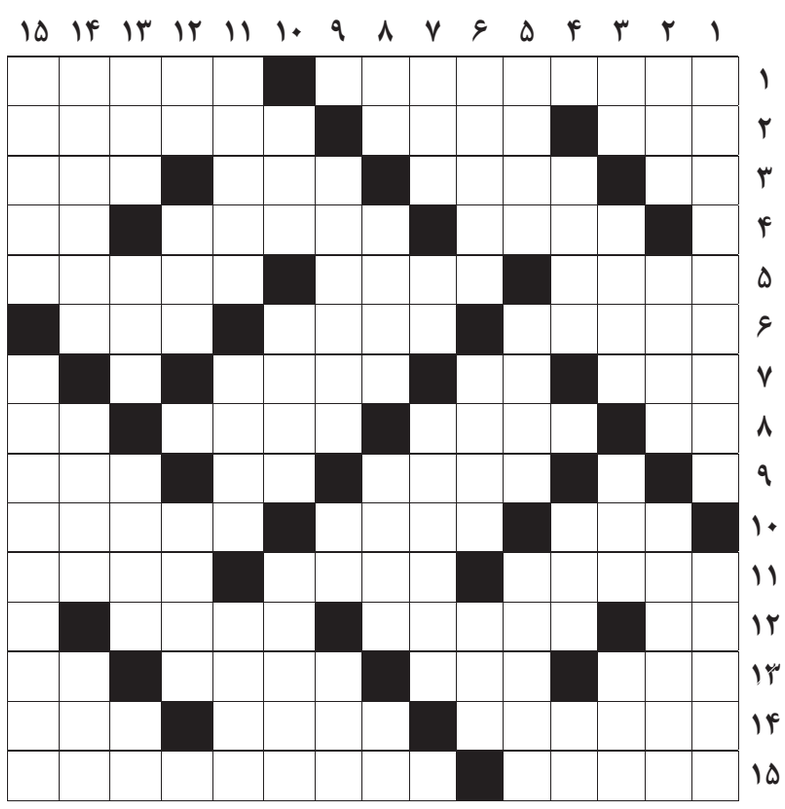

از راست به چپ

■ ۱- بررسی خودرو از سوی کارشناس مربوط- اطاعت و فرمانبرداری ■ ۲- مهربانی- پیامبر صبور- راه رفتن در تاریکی ■ ۳- آب شرعی- از اوراق بهادار- چین و چروک- عبرت ■ ۴- شهر دادگاه بین‌المللی- زاغ- صدای رعد ■ ۵- از برادران حضرت یوسف- پدر- سقف فقرا ■ ۶- بازیگوشی- ورزش مرتاضان- همنشین گل ■ ۷- از بت‌ها- ذات و شخص- جزیره‌ای در خلیج فارس ■ ۸- هر یک از دو سطح سکه- زیباروی- از همسران امام حسن مجتبی- بنده و شما ■ ۹- کوزه‌گر- صدازدن طلبکارانه- مسمار ■ ۱۰- از شما دور باد- فرمان کشتی- ساز کریستوفری ایتالیایی ■ ۱۱- سلول خونی بدون هسته- نفرین شده- کلاهبردار ■ ۱۲- بازی محلی- پرونده- نوعی شیرینی ■ ۱۳- ورزش خشکی و آب- پول خارجی- نماینده- پرحرفی ■ ۱۴- مرکز رواندا- نوازنده- پشم گوسفند و شتر ■ ۱۵- کمک- بزرگ‌ترین قهرمان رمان بینوایان ویکتور هوگو

از بالا به پایین

■ ۱- لقب محمدعلی بهار شاعر ایرانی- طبابت ■ ۲- رایحه- علامت استاندارد بین‌المللی- تیم فوتبالی در ایتالیا ■ ۳- از حروف انگلیسی- دست و دل‌باز- بانگ دعوت- راه فاضلاب ■ ۴- نوعی طلاق- از تمدن‌های باستانی بین‌النهرین- صدمتر مربع ■ ۵- سنگ قپان- پیچیدگی- پشت سر هم ■ ۶- الم‌شنگه- شهر شمال شرقی ایران- رشته و مجموعه ■ ۷- درگذشت- حرف خطاب- سنگری در دشت‌های فاقد منابع طبیعی ■ ۸- مغرور- گل خشک شده- عنوانی برای حاکم یا فرمانروا در هند- ضمیر اجتماعی ■ ۹- خداوند- نماد لاغری- میهن ■ ۱۰- مرزبان- بتن مسلح- نوعی پارچهٔ نرم ■ ۱۱- از درختان جنگل‌های شمال- نماهنگ- خوشگل ■ ۱۲- تلخ- انتقال روح- صمیمی و بی ریا ■ ۱۳- جای لباس- بازنده شطرنج- کشوری در افریقا- جایگاه مخصوص ■ ۱۴- کنایه از دوست صمیمی- تاج دندان- بیماری مسری خطرناک ■ ۱۵- نام ماندلا- با راحتی در جایی مستقر شدن و ماندن بیش از حد

جدول سودوکو

ارقام ۱ تا ۹ را طوری قرار دهید که در هر ردیف، ستون و مربع‌های کوچک سه در سه فقط یک بار به کار روند.

۹	۲	۱						
				۶	۷			
	۵		۴			۸	۲	
							۴	
		۷	۶		۲	۵		
۶		۳				۲		
۱	۷							
					۸			۵
			۹	۲			۸	

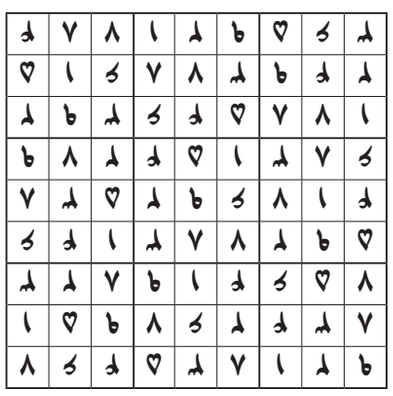

جدول کلمات متقاطع
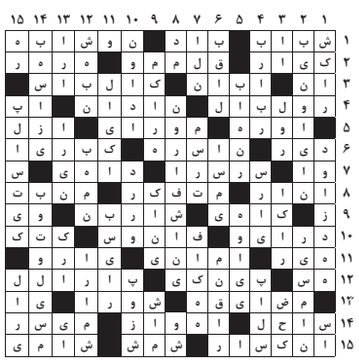
پاسخ جدول شماره ۵۸۰۸